

De vaste commissie voor Buitenlandse Zaken heeft een aantal vragen en opmerkingen voorgelegd aan de Ministers van Veiligheid en Justitie en van Buitenlandse Zaken over de kabinetsbrief d.d. 5 juli 2017 inzake Besluit vervolgingsmechanisme MH17 (33 997, nr. 98); de antwoorden van het kabinet op de feitelijke vragen van de commissie over Besluit vervolgingsmechanisme MH17 (33 997, nr. 102); en het Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en Oekraïne inzake internationale juridische samenwerking met betrekking tot misrijven die verband houden met het neerhalen van vlucht MH17 (Tractatenblad, jaargang 2017, nr. 102).

De fungerend voorzitter van de commissie,
Omtzigt

De griffier van de commissie,
Van Toor

Inbreng van de leden van de fractie van de VVD

Inleiding

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de antwoorden van het kabinet op de feitelijke vragen en van het verdrag met Oekraïne inzake internationale juridische samenwerking. De aan het woord zijnde leden halen in herinnering dat de regering zich kort na die fatale zomerdag in 2014 drie prioriteiten heeft gesteld: repatriëring van de slachtoffers, onderzoek naar de toedracht van de ramp en vervolging en berechting van de daders. Kan het kabinet bevestigen dat de nabestaanden sinds de ramp steeds op de hoogte zijn gehouden van de vorderingen? Kan het tevens bevestigen dat genoegdoening voor de nabestaanden nog steeds de allerhoogste prioriteit voor de regering is en blijft?

Voorts hebben de leden van de VVD-fractie enkele vragen, met name over de verdragstekst.

Artikel 2 lid 3

Artikel 2 lid 3 van het verdrag met Oekraïne inzake internationale juridische samenwerking luidt: «Dit Verdrag vormt een aanvulling op bestaande verdragen en regelingen inzake internationale strafrechtelijke samenwerking die tussen de partijen van toepassing zijn.» Kan het kabinet een overzicht geven van alle verdragen en regelingen inzake internationale strafrechtelijke samenwerking die tussen enerzijds Nederland en Oekraïne en anderzijds Nederland en Rusland van toepassing zijn, met name voor zover die verdragen toezien op rechtshulp, uitlevering van verdachten en/of veroordeelden en overdracht van strafvervolging? Bestaan er ook soortgelijke verdragen of regelingen tussen Oekraïne en Rusland en zo ja, welke zijn dat?

Artikel 6

Begrijpen de leden van de VVD-fractie het goed dat Nederland op grond van artikel 6 van het verdrag Oekraïne kan uitnodigen om aan Nederland een verzoek te doen om strafvervolging over te dragen van Oekraïne naar Nederland? Is die uitnodiging al gedaan? Zo ja, heeft Oekraïne als reactie op de uitnodiging al een verzoek gedaan aan Nederland om overdracht van strafvervolging? Zo nee, wanneer is Nederland voornemens Oekraïne uit te nodigen zo'n verzoek te doen? Betekent dit dat het verdrag *an sich* niet een overdracht van strafvervolging regelt? Op basis van het Europees Verdrag betreffende de overdracht van strafvervolging, waarbij zowel Oekraïne als Nederland partij zijn, is het toch al mogelijk om een verzoek te doen om tot strafvervolging over te dragen? Wat voegt Deel II van het onderhavige verdrag met Oekraïne inzake internationale juridische samenwerking toe aan dit reeds bestaande Europese verdrag?

Artikel 7

Zien de leden van de VVD-fractie het juist dat een Russische verdachte die wordt aangehouden op Oekraïens grondgebied, op grond van dit verdrag kan worden uitgeleverd aan Nederland? Klopt het dat noch de Russische noch de Oekraïense Grondwet zich daartegen verzet?

Artikel 8

De leden van de VVD-fractie zijn aangenaam verrast over de manier waarop de regering hoopt om te gaan met het grondwettelijk verbod op

uitlevering, namelijk door verdachten per videoconferentie te laten terechtstaan. Wel hebben de aan het woord zijnde leden enkele vragen over deze vondst. Zijn er voorbeelden bekend van andere grote rechtszaken met buitenlandse verdachten die in Nederland per videoconferentie terechtstonden? Wat zijn de ervaringen daarmee? Waarom vindt terechtstaan per videoconferentie uitsluitend plaats indien de verdachte daarmee instemt? Wat als de verdachte niet instemt? Hoe zal Oekraïne ervoor zorgen dat eventuele geïdentificeerde Oekraïense verdachten in Oekraïne blijven? Kunnen de Oekraïense autoriteiten een verdachte vasthouden die niet instemt met terechtstaan per videoconferentie? Zo ja, hoe lang en op grond waarvan? Welke druk kan en wil Oekraïne zetten op eventuele Oekraïense verdachten om in te stemmen met het terechtstaan per videoconferentie? Kunnen Oekraïense autoriteiten huiszoeking doen bij een verdachte en de gevonden bescheiden aandragen in de Nederlandse procedure? Door wie moet uitlevering aan het Koninkrijk der Nederlanden zijn geweigerd om over te gaan tot terechtstelling per videoconferentie?

Op grond van artikel 8 lid 5, aanhef en sub e wordt de verdachte voorafgaand aan het verhoor per videoconferentie op de hoogte gesteld van de procedurele rechten, met inbegrip van het verschoningsrecht, die hij volgens het recht van Nederland en Oekraïne bezit. Wat zijn de belangrijkste verschillen tussen deze procedurele rechten in Nederland en Oekraïne, voor zover relevant in dit proces? Waarom wordt de verdachte ook op de hoogte gesteld van de procedurele rechten in het Oekraïense recht? Het verhoor wordt toch overeenkomstig het Nederlands recht, en niet het Oekraïens recht, afgenomen?

Artikel 10

De leden van de VVD-fractie vragen zich af waarom de Nederlandse raadsman op grond van artikel 10 de relevante waarborgen geniet voorzien in het *Oekraïense* recht. Het proces wordt toch overeenkomstig Nederlands recht gehouden?

Artikel 14

Artikel 14 van het verdrag met Oekraïne inzake internationale juridische samenwerking stelt dat Oekraïne ervoor zorgt dat de veroordeelde persoonlijk in kennis wordt gesteld als er sprake is van een verstekvonnis. Dat vinden de leden van de VVD-fractie een vreemde bepaling. Als de Oekraïense autoriteiten de veroordeelde persoonlijk in kennis stellen, dan kunnen ze toch ook zijn locatie achterhalen? Waarom is er dan sprake van een verstekvonnis? Als de locatie van de betrokkene kan worden achterhaald, dan kan hij toch worden uitgeleverd of terechtstaan per videoconferentie? Dit geldt dan toch niet als een verstekvonnis (zie artikel 14 lid 2 aanhef en sub b)? De leden van de VVD-fractie nemen tot slot aan dat de kennisgeving direct gevolgd wordt door het geboeid afvoeren van betrokkene. Kan het kabinet hierop ingaan?

Inbreng van de leden van de fractie van de PVV

De leden van de PVV-fractie hebben kennis genomen van de keuze voor strafvervolgung in Nederland. Deze keuze legt een zware verantwoordelijkheid neer bij zowel de Nederlandse rechtbank als het Openbaar Ministerie, die het proces in goede banen moeten leiden. De leden van de PVV-fractie hopen dan ook dat er voldoende middelen en (personele) capaciteit worden vrijgespeeld.

Kan het demissionaire kabinet toezeggen dat er te allen tijde voldoende (personele) capaciteit en (financiële) middelen beschikbaar zullen zijn voor een efficiënt en feilloos strafrechtelijke proces? Kan vertraging van de procesgang op die punten worden uitgesloten? Krijgt dit strafproces prioriteit bij de afhandeling ten opzichte van andere zaken?

De landen van het *Joint Investigation Team* (JIT) hebben uiteindelijk unaniem gekozen voor vervolging en berechting in Nederland. Dit zegt niks over het proces voorafgaand aan deze keuze. Daarover een vraag: kan het kabinet aangeven of er landen waren met reserves over berechting in Nederland, maar omwille van de eenheid tussen de JIT-landen daar wel voor hebben gekozen?

Zoals het kabinet terecht stelt, moet recht worden gedaan aan de 298 slachtoffers en aan hun nabestaanden. De leden van de PVV-fractie zijn het daar volmondig mee eens. Toch valt uit de beantwoording van de feitelijke vragen op te maken dat er nog veel haken en ogen zitten aan nationale berechting en de effectiviteit daarvan. Ook valt het de leden van de PVV op dat de medewerking van Oekraïne en Rusland geenszins is gewaarborgd. Dat is zeer verontrustend. Vandaar enkele vragen.

De leden van de PVV-fractie zijn verbaasd over het feit dat niet is geprobeerd om op bilateraal niveau met Rusland afspraken te maken ten aanzien van het verhoor van Russische getuigen/deskundigen en de vervolging, berechting en uitlevering van mogelijke Russische verdachten. Kan het kabinet nader verklaren waarom daartoe tot op heden zelfs geen pogingen zijn gedaan? Ook vernemen de leden graag op grond van welke verwachtingen het kabinet beweert dat bilaterale afspraken hieromtrent «op enig moment» misschien wel wenselijk kunnen zijn.

Uit de beantwoording van de feitelijke vragen blijkt volgens de leden van de PVV-fractie wederom dat Rusland weinig ambitie/interesse toont om mee te helpen de onderste steen boven te krijgen. Aan rechtshulpverzoeken van het Openbaar Ministerie werkt Rusland bijvoorbeeld niet tijdig en onnauwkeurig mee. Deelt het kabinet de conclusie dat Rusland VN-resolutie 2166, die alle landen oproept om volledig mee te werken aan het strafrechtelijk proces, door die houding grotendeels negeert en onvolledig opvolgt? Zo ja, wat kan worden gedaan om Rusland de goede kant op te laten bewegen zodat Rusland spoedig beter gaat meewerken? Welke rol is daarbij weggelegd voor de Verenigde Naties?

Het belang van de positie van de nabestaanden wordt benadrukt bij strafvervolging in Nederland. Dat stelt het kabinet terecht. Maar acht het kabinet het ook van belang voor de positie van de nabestaanden dat de weg naar een eventuele procedure tegen Oekraïne vanwege het niet sluiten van het luchtruim open blijft? Zo ja, hoe worden de nabestaanden door het kabinet hierbij ondersteund? Zo nee, waarom niet?

De leden van de PVV-fractie vinden het onbegrijpelijk dat Nederland en Oekraïne er niet in geslaagd zijn een regeling te treffen die de uitlevering van eventuele verdachten met de Oekraïense nationaliteit aan Nederland mogelijk maakt. Heeft Oekraïne als argumentatie hiertegen alleen naar de eigen Grondwet gewezen of heeft Oekraïne ook nog andere argumenten aangedragen?

Hadden de bezwaren voor uitlevering die staan in de Oekraïense Grondwet op enige wijze juridisch omzeild kunnen worden? Zo ja, waarom is die uitweg dan niet bewandeld?

Tot slot blijkt dat verdachten in Oekraïne die niet de Oekraïense nationaliteit hebben wel kunnen worden uitgeleverd aan Nederland. Betreft dat dus ook verdachten die zich bevinden in separatistengebied, wat officieel nog Oekraïens grondgebied is? Zo ja, is Oekraïne bereid om verdachten die zich daar bevinden al dan niet met een militaire operatie op te sporen, in de kraag te vatten en uit te leveren aan Nederland? Zo nee waarom niet? De leden van de PVV-fractie krijgen daar graag meer duidelijkheid over. Wat is op dit punt het plan van aanpak?

Inbreng van de leden van de fractie van het CDA

De leden van de CDA fractie leven mee met de nabestaanden van de slachtoffers van de MH17, die op 14 juli 2014 neergeschoten is. Zij wachten al meer dan drie jaar op het begin van een rechtszaak zodat recht gesproken kan worden tegen de mensen die hun dierbaren neergeschoten hebben en tegen degenen die daartoe opdracht gegeven hebben, dan wel nalatig geweest zijn.

Het is voor de Kamer lastig om een strafrechtelijk onderzoek te volgen. In de aard is het een onderzoek dat in alle vertrouwelijkheid moet kunnen plaatsvinden. Dat is zeker zo bij dit onderzoek. Echter het onderzoek moet ook volstrekt onafhankelijk zijn en al het bewijs dat beschikbaar is, moet in een rechtszaak gebruikt kunnen worden. En juist op dit punt zijn er vragen. Die vragen gaan over of de landen, die gezien de unaniem aangenomen VN Veiligheidsraad resolutie 2166 gehouden zijn om mee te werken, dat ook doen. En er zijn vragen over de wijze van het onderzoek.

De radarbeelden

Er woedde een oorlog in de Donbass. Rusland steunde de rebellen actief en Russische soldaten vochten, mee aan de kant van de rebellen¹. De Amerikanen steunden de Oekraïense regering, onder anderen met militaire adviseurs². De Oekraïners waarschuwden bij de beruchte Kiev briefing op 14 juli Westerse diplomaten voor hulp vanuit Rusland. Er werd gesteld dat er een Oekraïense Antonov met zwaar afweergeschut neergeschoten was. En er werd duidelijk dat de rebellen vroegen om steun van de Russische luchtmacht.³ En de NAVO patrouilleerde met AWACS vliegtuigen⁴. Iedereen volgde dit enorme flash point. Het blijft dan ook zeer verbazen dat er nog steeds geen publieke radar- en satellietbeelden zijn, waarop het neerschieten van het vliegtuig te zien is.

Het kabinet zelf vindt dat ook bijzonder, gezien het antwoord van het kabinet op eerdere Kamervragen⁵:

«*Vraag 29*: Kunt u enig ander vliegtuigongeluk in Europa benoemen in de afgelopen tien jaar waarbij de onderzoekers onder de regels van de International Civil Aviation Organization (ICAO) wel de primaire radargegevens wilden, maar ze niet kregen?

Antwoord 29: Nee.»

¹ Zie bijvoorbeeld het rapport van Boris Nemtsov: Putin, the war.

² Zie bijvoorbeeld: <https://www.usatoday.com/story/news/nation/2014/06/05/us-sending-advisers-gear-to-ukraine-/10046845/>.

³ Zie onder andere <https://www.vpro.nl/argos/lees/nieuws/2015/Diplomate-in-vertrouwelijk-verslag-van-briefing-in-Kiev---Antonov-vliegtuig--neergeschoten-met-luchtdoelraket-.html>.

⁴ Zie bijvoorbeeld: Antwort der Bundesregierung auf die Kleine Anfrage der Abgeordneten Dr. Alexander S. Neu, Sevim Dağdelen, Dr. Diether Dehm, weiterer Abgeordneter und der Fraktion DIE LINKE. – Drucksache 18/2316.

⁵ Aangangsel bij de Handelingen 1274, 2015/2016.

Juist die primaire radarbeelden zijn belangrijk. Een raket (of een militair vliegtuig boven oorlogsgebied) zendt geen signalen uit. De ruwe primaire radar kan uitsluitend geven omdat daaruit afgeleid kan worden vanwaar een raket is afgeschoten en hoe hij gevlogen heeft. Dit materiaal is ook enorm belangrijk in deze zaak: de crash site van de MH17 is niet behandeld als een plaats delict. De twee vlinderdasvormige raketdeeltjes, waarop het hele bewijs hangt, zijn respectievelijk in de cockpit gevonden, die pas maanden later geborgen is, en in het lichaam van de captain. Juist op dat lichaam is geen uitgebreide autopsie toegepast door de Onderzoekraad voor Veiligheid (OVV), omdat het verwisseld was met het lichaam van de reservepiloot⁶. Onder deze omstandigheden ligt het dus zeer in rede om te veronderstellen dat de radar-en satellietbeelden van groot belang kunnen zijn bij de bewijsvorming. Dat is nog meer het geval, omdat zowel de Amerikanen als de Russen in de dagen na het neerhalen van de MH17 opschepten dat zij zeer precies bewijsmateriaal hadden.

De radar-en satellietbeelden van de Verenigde Staten

Op 20 juli 2014 vertelde John Kerry, toen Minister van Buitenlandse Zaken, op CNN: «On the moment of the shootdown, we detected a launch from that area and our trajectory shows that it went to the airplane»⁷. Op 12 augustus 2014 zei hij bij de Australisch-Amerikaanse top: «This type of weapon, all the evidence of it was seen on our imagery» en «We saw the take-off. We saw the trajectory, we saw the hit. We saw this aeroplane disappear from the radar screens. So there is really no mystery about where it came from and where these weapons have come from.»

Onderminister Victoria Nuland zei in December 2014 dat zij welwillend zou kijken naar een verzoek om deze informatie te declassificeren: «Andrei, first to your point with regard to U.S. intelligence at the time of the Malaysian airliner's tragic shoot down, first, just to say to you that – just to remind you that Secretary Kerry on I believe it was July 21st, it was the Saturday after the shoot down, gave a very detailed discussion of what we knew from our own assets, including providing considerable detail with regard to the trajectory of the firing (...). And he made clear at that time that we believed it was shot down by a Buk missile from separatist-held territory. We stand by that. We have given all of our information, including our classified information, to the Dutch, who are the investigators [and to] ICAO, the International Civil Aviation Organization. So any efforts to say that we have not are also untrue. There will be, I believe, in the context of the Dutch case, when they roll it out – they are likely to ask us to declassify some of that, and I think we will be able to help in that regard»⁸.

Ofwel, de Amerikanen hebben de data met al het bewijs en waren bereid om welwillend naar declassificatie te kijken.

De radarbeelden van Rusland

Het Russische Ministerie van Defensie vertelde op 21 juli 2014 in een publieke persconferentie het volgende: «At 17:21»³⁵, with [the Boeing's] velocity having dropped to 200 kilometers per hour, a new mark detecting an airborne object appears at the spot of the Boeing's destruction. This new airborne object was continuously detected for the duration of four minutes by the radar stations Ust-Donetsk and Buturinskaya. An air traffic controller requested the characteristics of the new airborne object, but

⁶ OVV rapport, pagina 89 en 90.

⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=78r1qAHUVwY>.

⁸ Aanhangsel 1441, 2015–16, bevestigd door de NL regering, maar nu onvindbaar op de archiefwebsite van het Ministerie van buitenlandse zaken van de VS.

was unable to get any readings on its parameters – most likely due to the fact that the new aircraft was not equipped with a secondary surveillance radar transponder, which is a distinctive feature of military aircraft»⁹. De Russen hadden dus data van ten minste twee primaire radarstations. De Russen beweerden eerst geen radarbeelden bewaard te hebben. Pas na meer dan twee jaar overhandigden zij de data van het Ust-Donetsk station aan de Nederlandse autoriteiten. Na het uitlezen is daarop geen BUK raket te zien. Ondanks herhaalde rechtsbijstandverzoeken heeft Rusland nog steeds niet de radarbeelden van het station in Buturinskaya beschikbaar gesteld¹⁰.

De radarbeelden van Oekraïne

In het OVV rapport staat: «De Oekraïense civiele radarstations in het gebied functioneerden op het moment van de crash niet vanwege periodiek onderhoud. Ook de militaire primaire radarstations waren niet operationeel. Het Oekraïense Ministerie van Defensie verklaarde dat dit systeem niet operationeel was, omdat erin de lucht waar vlucht MH17 doorheen vloog geen Oekraïense militaire vliegtuigen aanwezig waren»¹¹. Oekraïne heeft in appendix V van het OVV rapport geen opmerking gemaakt over deze passage. Hij klopt dus. Nu is de opmerking al vreemd omdat Minister Klimkin op 14 juli in de Kiev-briefing vertelt dat de rebellen steun van de Russische luchtmacht gevraagd hebben. Dan zet je je primaire radar in het gebied niet uit.

In de hoorzitting in de Tweede Kamer merkt radarexpert professor Van Genderen op: «Dat geen van drieën werkt, kan geen planmatig opgezet onderhoudsschema zijn»¹². De heer Sultana van Eurocontrol meldde¹³ op 2 februari aan de Tweede Kamer dat Oekraïne geen melding had gedaan van problemen met de radar. Tijdens de hoorzitting¹⁴ zei hij dat het wel verplicht is om te melden als je primaire radar niet werkt, omdat je dan minder vliegtuigen kunt afhandelen. De heer McMillan meldde in dezelfde hoorzitting dat het achterhouden of vernietigen van radardata in deze zaak een misdrijf zou zijn.

Later veranderde Oekraïne haar verklaring en meldde de ambassadeur: «De eerste radar was vernietigd, de tweede was in onderhoud en de derde had geen bereik.»¹⁵ Hij lichte later toe: Artemisk en Donetsk waren kapot, Dnipropetrovsk lag te ver en Tsjoegejev was in onderhoud. Daarmee gaf Oekraïne dus toe dat het OVV rapport op dit punt niet klopt.

Overige radar en satellietbeelden

Dhr. Langbroek vertelde tijdens de hoorzitting over zowel *state based infrared* satellieten als SIGINT satellieten. Hij telde er drie van de eerste soort (allen Amerikaans) en zeven van het tweede soort met zicht op Oekraïne.

De leden van de CDA-fractie vinden het ongelooflijk dat er meer dan drie jaar na het neerhalen van de MH17 geen ruwe primaire radarbeelden zijn. Zij vragen de regering specifiek

⁹ <https://www.rt.com/news/174496-malaysia-crash-russia-questions/>.

¹⁰ Kamerstuk 33 997, nr. 102.

¹¹ OVV rapport, pagina 40.

¹² Kamerstuk 33 997, nr. 68.

¹³ <https://www.houseofrepresentatives.nl/sites/default/files/atoms/files/eurocontrol.pdf>.

¹⁴ Bijlage bij Kamerstuk 33 997, nr. 81.

¹⁵ <https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/binnenland/oekraïne-onderzoeksraad-vroeg-wel-om-radarbeelden-van-mh17-crash>.

1. Of de VS de beelden, die zij hebben, zullen declassificeren zoals zij beloofd hebben. Heeft de Nederlandse regering daartoe en verzoek gedaan?
2. Welk verhaal van Oekraïne de regering voor waar houdt. Want als Oekraïne op het punt van de radarbeelden niet de waarheid aan de OVV verteld heeft – en daar lijkt het heel sterk op – welke gevolgen heeft dat dan voor de overige informatie?
3. Welke actie Nederland in internationaal verband tegen Rusland zal ondernemen voor het achterhouden en/of vernietigen en/of liegen over radarbeelden. Volgens de heer McMillan is dit een misdrijf.

De leden van de CDA-fractie wijzen erop dat dit zeer belangrijk bewijsmateriaal in een rechtszaak kan zijn. Deze leden kennen ook de casus van Itavia airlines. Dat toestel werd neergehaald in 1980. Hoewel er veel vliegtuigen in de lucht waren (Libische, maar ook NAVO-vliegtuigen), was alle radar in onderhoud of stond uit of waren pagina's ervan verdwenen. De uiteindelijke oorzaak is nooit gevonden.

Het JIT-verdrag

Op 7/8 augustus 2014 ondertekenden Nederland, België, Oekraïne en Australië de JIT-overeenkomst voor het gezamenlijk strafrechtelijk onderzoek. Dit gebeurde met medeweten en instemming van het kabinet¹⁶. Maanden later werd Maleisië het vijfde land dat de overeenkomst tekende. Eerder deelde de Minister-President mee dat het volstrekt duidelijk is waarom Maleisië niet onmiddellijk meedeed. Voor de leden van de CDA-fractie is dat niet onmiddellijk duidelijk en dus vernemen zij graag de reden waarom Maleisië de eerste maanden niet volwaardig meedeed als JIT-land.

In de rechtbank dient al het verzamelde bewijsmateriaal (belastend en ontlastend) beschikbaar te zijn, voor de rechters, maar ook voor de verdediging. En indien even mogelijk dient het bewijsmateriaal openbaar te zijn, zodat ook voor het publiek wordt vastgesteld wat er gebeurd is. Nu is de vraag of al het materiaal beschikbaar is. Immers op 15 oktober 2014 schreef Melissa Stenfors namens het Ministerie van Buitenlandse Zaken van Australië: «Australia, along with the Netherlands, Belgium and Ukraine, is a party to the criminal investigation into the downing of Malaysian Airlines flight MH17. All parties to the criminal investigation have signed a non-disclosure agreement, which requires consensus among the parties before information regarding the investigation will be released.»

De Tweede Kamer heeft minstens een keer of tien gevraagd naar de precieze afspraken en dan met name de mogelijkheid om informatie niet in het onderzoek in te brengen, uit het onderzoek te halen of niet in de rechtszaak in te brengen. Een paar voorbeelden:

«*Vraag 3¹⁷*: Kunt u aangeven of en welk vetorecht Oekraïne heeft in het onderzoek en/of de vervolging?

Antwoord 3: De JIT-deelnemers hebben elkaar toegezegd terughoudend te zijn met het verstrekken van opsporingsinformatie naar anderen dan deelnemers aan het onderzoek, tenzij er consensus over bestaat dat informatie naar buiten kan worden gebracht zonder dat het onderzoek daardoor wordt geschaad. Consensus onder de JIT-partners is iets anders dan een vetorecht van een van hen.

Vraag 8 en 9: Bent u bereid zeer precies te vertellen of er afspraken in het JIT gemaakt zijn om bepaalde informatie niet te publiceren of niet te

¹⁶ Aanhangsel Handelingen nr. 267, 2014/2015.

¹⁷ Aanhangsel Handelingen nr. 881, 2014/2015.

gebruiken in het onderzoek of de vervolgingsfase, indien één van de deelnemende landen daarop staat? Bent u bereid om betreffende passages van het JIT openbaar te maken? Zo nee, kunt u dan heel precies de afspraken omschrijven? Indien er sprake is van enige non-disclosure afspraak, kunt u dan aangeven of

- a. een land alleen zelf aangeleverde informatie geheim kan houden of dat het ook informatie, die in gezamenlijkheid is gevonden of alle informatie van het onderzoek geheim kan houden?
- b. informatie of uitkomsten tijdens het onderzoek geheim gehouden kunnen worden (maar wel gewoon voor het onderzoek gebruikt kunnen worden) of ook altijd geheim blijven of niet beschikbaar zijn voor vervolging?
- c. alle informatie altijd in een strafrechtelijk onderzoek gebruikt kan worden door zowel de aanklager als de verdediging?

Antwoord 8 en 9: De landen die het JIT hebben gevormd, spraken bij de oprichting daarvan af dat terughoudendheid wordt betracht bij het naar buiten brengen van informatie met betrekking tot het onderzoek. Dit is vastgelegd in de JIT-overeenkomst. Dit document richt zich alleen op het onderzoek en niet op de vervolgingsfase. Zoals wij al eerder aan uw Kamer hebben gemeld, leent de JIT-overeenkomst zich niet voor openbaarmaking omdat deze operationele afspraken bevat over een lopend strafrechtelijk onderzoek. Nederland hecht er vanzelfsprekend aan dat het onderzoek niet wordt geschaad en dit in alle vertrouwelijkheid kan plaatsvinden. De overeenkomst met betrekking tot het JIT kunnen wij daarom niet openbaar maken.

Vraag 56¹⁸: Kunt u de afspraken over vertrouwelijkheid en geheimhouding ter inzage geven aan de Tweede Kamer?

Antwoord: Voor zover deze vraag betrekking heeft op de JIT-overeenkomst, geldt dat de JIT-overeenkomst zich niet leent voor openbaarmaking omdat het operationele afspraken bevat over een lopend strafrechtelijk onderzoek. Nederland hecht er vanzelfsprekend aan dat het onderzoek niet wordt geschaad en dit in alle vertrouwelijkheid kan plaatsvinden.»

En vorige week¹⁹ bleek er geen sprake meer te zijn van een *non-disclosure* overeenkomst:

- «1. Wat is de precieze betekenis en werking van het eerder door de landen van het JIT overeengekomen non-disclosure overeenkomst?
2. Houdt de non-disclosure overeenkomst ook de mogelijkheid in dat een land informatie buiten het proces kan houden?

De vraag veronderstelt dat sprake zou zijn van een non-disclosureovereenkomst tussen de JIT-landen. Dat is echter nooit gezegd. De inhoud van de JIT-overeenkomst is vertrouwelijk en openbaarmaking zou de internationale verhoudingen schaden, zo is reeds aangegeven (o.a. Aanhangsel Handelingen II 2016/17, nr. 1217 en Kamerstuk 33 997, nr. 97).»

De leden van de CDA-fractie zouden graag in staat zijn om hun controlerende taak uit te voeren en zouden zich er graag van vergewissen dat alle informatie die de onderzoekers gevonden hebben van de deelnemende landen ingebracht wordt in het onderzoek en in de rechtszaak. Deze leden verzoeken het kabinet dit keer met een duidelijk antwoord aan te geven of dit kan of dat er bij het JIT-verdrag (of op een ander tijdstip) mogelijkheden zijn ontstaan voor landen en/of actoren om informatie uit de rechtszaal weg te houden. En of er andere beloftes aan landen gedaan zijn.

---

¹⁸ Kamerstuk 33 997, nr. 30.

¹⁹ Kamerstuk 33 997, nr. 102.

Wat wist Nederland en wat deelde Nederland met de Nederlandse maatschappijen?

Op 22 februari 2016 schreef het kabinet aan de Kamer: «Er zijn door BZ, BZK en NCTV in 2013 afspraken gemaakt over de manier waarop concrete informatie door de overheid met de luchtvaartmaatschappijen wordt gedeeld. Deze afspraken zijn aan de hand van bevindingen van het OVV-rapport en gesprekken met de sector geactualiseerd en zullen binnenkort worden besproken met de Nederlandse luchtvaartmaatschappijen.»²⁰ De leden van de CDA-fractie waren zich niet bewust dat formele afspraken bestonden. Het bestaan van deze afspraken konden de leden niet terugvinden in het OVV-rapport. Daarom vroegen de leden van de CDA-fractie twee keer om deze afspraken. In schriftelijke vragen van de leden Van Helvert en Omtzigt (ingezonden 17 juli 2017) en in vraag 14 van de lijst van feitelijke vragen (Kamerstuk 33 997, nr. 102). De eerste moet nog beantwoord worden en het tweede antwoord verwijst naar de eerste vragen die nog beantwoord moeten worden. De leden van de CDA-fractie verzoeken het kabinet deze afspraken onmiddellijk naar de Kamer te sturen en om aan te geven of de OVV deze afspraken ontvangen heeft. Vervolgens verzoeken de leden van de CDA-fractie de uitstaande Kamervragen te beantwoorden en in te gaan op de vraag wanneer en hoe de volgende informatie wel of niet gedeeld is met de luchtvaartmaatschappijen in Nederland:

- het Kiev-memo van 14 juli 2014;
- het verzoek van april 2014 van NCTV aan AIVD en MIVD om een update van de dreigingsanalyse te maken, in de context van luchthavens en veiligheid van in- en uitgaande luchtvaart, specifiek gerelateerd aan de situatie in Oekraïne²¹;
- het document van 7 maart 2014 van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE), waarin werd gewaarschuwd voor de aanwezigheid van illegale wapens en mogelijke gevaren voor de luchtvaart boven Oekraïne²²;
- en de vergadering van Eurocontrol van 22 mei 2014.

De rechtszaak

De leden van de CDA-fractie hebben kennis genomen van het verdrag met Oekraïne. Zij hebben een aantal vragen over dit verdrag:

- Heeft een Nederlandse rechtbank nu rechtsmacht om te oordelen dat Oekraïne haar luchtruim had moeten sluiten?
- Waarom moet Nederland een rechtshulpverzoek doen aan Oekraïne om de luchtverkeersleider van de MH17 – die niet door de OVV gehoord is – te horen? Waarom kan dat niet via het JIT?
- Het is waarschijnlijk dat verdachten de Russische of de Oekraïense nationaliteit hebben. Wordt er ook een verdrag met Rusland voorbereid? Op welke manier wordt ervoor gezorgd dat eventuele Russische verdachten een proces zullen bijwonen of dat het leidt tot een geldige uitspraak?
- Een BUK-raket is eigendom van een staat. Is het de bedoeling om ook degenen die toestemming verleend hebben om de BUK te gebruiken (een regering) te vervolgen, of blijft het beperkt tot iemand die op de MH17 geschoten heeft?

De overige vragen zullen deze leden stellen bij de behandeling van het verdrag en wanneer de regering daarvoor een memorie van toelichting geschreven heeft.

²⁰ Kamerstuk 33 997, nr. 71.

²¹ Bijlage T bij het onderzoeksrapport van de OVV, pagina 29.

²² OVV-rapport, pag. 201 en 255.

De informatievoorziening

De leden van de CDA-fractie merken op dat zij de informatievoorziening over het handelen van de regering na de MH17 niet voldoende open gevonden hebben. Dit heeft gevolgen voor het onderzoek. Zo kreeg de OVV het cruciale Kiev-memo van 14 juli 2014 pas toen in de krant gestaan had dat er een briefing geweest was. De OVV kreeg cruciaal bewijsmateriaal van de regering pas in januari 2015. Hoe kijkt de regering terug op het feit dat zij deze briefing pas in januari 2015 naar de OVV stuurde en niet veel, veel eerder? Is er nog meer informatie, die de regering naar de OVV had moeten sturen of naar de Kamer? Graag een uitgebreide beschouwing.

De leden van de CDA-fractie wilden een archief bij het nationaal archief van de MH17. Echter, de departementen en diensten blijven nu zelf verantwoordelijk voor de archiefvorming. Het belangrijke verschil is dat stukken standaard inzichtelijk zijn als ze bij het nationaal archief zijn (tenzij er een belemmering is en die belemmering zal er zeker zijn voor zaken die het strafrechtelijke onderzoek raken). Nu blijven alle stukken twintig jaar geheim en worden er niet eens lijsten gepubliceerd over welke stukken er bewaard worden. Dit is niet acceptabel: is het kabinet bereid die lijsten toch samen te stellen en is het kabinet bereid om de stukken over te brengen, zodat zij onder de archiefwet gaan vallen?

Tot slot: kan het kabinet een overzicht geven van:

- Alle verzoeken onder de Wet Openbaarheid van Bestuur (WOB) die op de MH17 gedaan zijn;
- alle stukken die daarbij openbaar gemaakt zijn;
- en alle rechterlijke uitspraken over WOB-verzoeken over stukken die op de MH17 betrekking hebben?

Inbreng van de leden van de fractie van D66

De leden van de fractie van D66 hebben met grote belangstelling kennisgenomen van het besluit over de vervolging en berechting van de mogelijke daders die vlucht MH17 hebben neergehaald. Het neerhalen van vlucht MH17 is een ongekende ramp met het verlies van vele dierbare levens. De genoemde leden hechten daarom groot belang aan de berechting van de daders en in dat kader aan de medewerking van alle betrokken landen zoals bepaald in VN Veiligheidsraadresolutie 2166. De leden van de fractie van D66 vinden het goed dat daarover nu duidelijkheid is gegeven. Niettemin hebben deze leden nog enkele vragen.

De JIT-landen hebben gezamenlijk gekozen voor vervolging en berechting door Nederland naar Nederlands recht. Op welke termijn verwacht het kabinet daartoe een compleet kader aan de Kamer te kunnen sturen met alles dat bij de vervolging en berechting organisatorisch komt kijken? Waarbij ook wordt gekeken naar de capacitaire en financiële benodigdheden voor het Openbaar Ministerie en de rechtspraak?

De leden van de D66-fractie begrijpen dat geen uitspraken worden gedaan over het lopende strafrechtelijk onderzoek. Niettemin constateren voornoemde leden dat op de door Nederland gedane rechtshulpverzoeken niet of niet naar tevredenheid door de Russische Federatie wordt gereageerd. De leden van de D66-fractie begrijpen dat ook specifiek over rechtshulpverzoeken geen mededelingen gedaan kunnen worden in het belang van het strafrechtelijk onderzoek, maar hoe verhoudt deze niet-medewerking van de Russen zich tot de uitvoering van Veiligheidsraadresolutie 2166? Op welke wijze wordt uitvoering van die resolutie

straks kracht bij gezet door niet alleen Nederland maar ook andere (betrokken) landen?

De leden van de D66-fractie merken verder op dat wel met Oekraïne, maar niet met de Russische Federatie nadere afspraken zijn gemaakt over medewerking aan berechting. Kan het kabinet toelichten waarom een dergelijke afspraken niet nu al met de Russische Federatie worden gemaakt? Is dat omdat de Russen niet willen meewerken? Of is er een andere reden waarom daarover nog geen afspraken worden gemaakt? Op welk moment vindt het kabinet het wel opportuun om daar met de Russische Federatie afspraken over te maken? Deelt het kabinet hier de opvatting dat ten minste vergelijkbare afspraken zoals gemaakt met Oekraïne ook met de Russische Federatie wenselijk is?

De JIT-landen blijven gezamenlijk optrekken gedurende de vervolgingsfase en ondersteunen elkaar indien er druk wordt uitgeoefend op de rechtsgang, zo antwoordt het kabinet op feitelijke vragen. Waaruit bestaat die ondersteuning precies?

Tot slot lezen de leden van de fractie van D66 in de beantwoording van de feitelijke vragen dat het kabinet niet uitsluit dat in de toekomst met Rusland in overleg in overleg wordt getreden over een of andere vorm van gezamenlijke berechting. Wat bedoelt het kabinet hier precies mee? Welke mogelijkheden voor «gezamenlijke berechting» liggen daartoe nog op tafel nu de JIT-landen hebben besloten dat Nederland de vervolging en berechting op zich neemt naar Nederlands recht?

Inbreng van de leden van de fractie van GroenLinks

De leden van de GroenLinks-fractie hebben kennis genomen van de brief en de antwoorden op de feitelijke vragen. Zij hebben begrip voor de beslissing om over te gaan tot nationale berechting en waarderen de pogingen om de nadelen hiervan te ondervangen. Hierover hebben zij nog enkele opmerkingen en vragen.

In de brief schrijft het kabinet dat vervolging en berechting in Nederland zal plaatsvinden, volgens het Nederlands rechtssysteem. Tegelijkertijd lijkt in antwoord op de feitelijke vragen de mogelijkheid open gehouden van gezamenlijke berechting met JIT of Rusland. Kan het kabinet dit toelichten?

De leden van de fractie van GroenLinks menen dat de internationale gemeenschap intensief bij het proces betrokken moet zijn. Internationale waarnemers moeten in staat gesteld worden zich te vergewissen dat het proces eerlijk verloopt. Hoe verlopen de onderhandelingen over het *Memorandum of Understanding* (MoU) inzake politieke steun en samenwerking? Is dit MoU uitsluitend tussen JIT-landen? Op welke niveaus wordt hierin samenwerking geregeld? Hoe verlopen de onderhandelingen over het MoU inzake financiering? Zullen *Grieving Nations* uitgenodigd worden zich bij dit MoU aan te sluiten? Hoe wordt de instelling van de klankbordgroep georganiseerd? Wat is de juridische status van een dergelijke klankbordgroep? Wat is de rol van niet-JIT-landen in de klankbordgroep? Is het kabinet van plan om Rusland ook uit te nodigen voor de klankbordgroep, als betrokken land? Wordt ook overwogen om *amici curiae* aan te stellen?

De leden van de fractie van GroenLinks juichen toe dat de toegankelijkheid van het proces verbeterd wordt door gebruik van de Engelse taal in de verslaglegging en het proces. Overweegt het kabinet ook faciliteiten voor de Russische taal aan te bieden? Het is immers van groot belang dat

Russischtaligen uit de regio waar de MH17 is neergehaald onpartijdige informatie kunnen krijgen. Hebben het Openbaar Ministerie (OM) en de rechtbank voldoende mogelijkheden over voortgang en internationale medewerking te rapporteren?

Welke *Grieving Nations* hebben in reactie op de keuze voor nationale vervolging door Nederland een (hernieuwde) steunverklaring afgegeven? Hebben ook landen afwijzend gereageerd? Welke redenen gaven zij hiervoor?

Inbreng van de leden van de fractie van de SP

De leden van de SP-fractie hebben kennis genomen van de documenten over de keuze voor nationale vervolging en berechting in en door Nederland betreffende het neerhalen van vlucht MH17. Daarover hebben zij nog enkele vragen en opmerkingen.

Voor een succesvolle vervolging en berechting is samenwerking met Oekraïne en Rusland van groot belang. De antwoorden op schriftelijke vragen door het kabinet wekken de indruk dat niet is getracht om met Rusland een bilateraal verdrag af te sluiten ten aanzien van het verhoor van getuigen en deskundigen uit Rusland en de vervolging, berechting en uitlevering van mogelijke Russische verdachten. De leden van de SP-fractie vragen of dat bevestigd en toegelicht kan worden. Waarom is dat niet getracht? Is deze kwestie überhaupt met Rusland besproken?

Uit de beantwoording van schriftelijke vragen blijkt dat het OM n.a.v. het aanvullende rechtshulpverzoek van maart 2017 vooralsnog geen uitvoeringsstukken van de Russische Federatie heeft ontvangen en dat op dit moment het OM overweegt welke stappen moeten worden genomen om de gewenste rechtshulp te verkrijgen. De leden van de SP-fractie vragen het kabinet om de stand van zaken op dit onderdeel nader toe te lichten. Staan er daarnaast op dit moment ook rechtshulpverzoeken aan andere landen uit? Zo ja, wat is hiervan de stand van zaken? Wordt aan elk rechtsverzoek tegemoetgekomen of is er ook sprake van gebrek aan medewerking?

De leden van de SP-fractie vragen om een toelichting op het antwoord van het kabinet op de vraag of Nederland, als het bijvoorbeeld de luchtverkeersleiders die vlucht MH17 boven Oekraïne begeleid hebben, wil horen, medewerking via het bilaterale verdrag kan afdwingen. Het kabinet stelt dat voor het horen van personen de bestaande rechtshulpverdragen kunnen worden toegepast en dat, zo nodig, personen kunnen worden gehoord door middel van videoconferentie op grond van het bilaterale verdrag met Oekraïne. Maar kan het kabinet ook aangeven of medewerking van Oekraïne op dit onderdeel is gegarandeerd? Is Oekraïne verplicht tot dergelijke medewerking als daar door de rechter op een zeker moment toe besloten zou worden? Kan Oekraïne verplicht worden verdachten aan te houden als de rechter daartoe besluit?

Relevant is de vraag of ook mensen vervolgd kunnen worden die verantwoordelijk waren voor het openhouden van het Oekraïense luchtruim voor de burgerluchtvaart. Kan, vragen de leden van de SP-fractie, het kabinet aangeven of dergelijke vervolging mogelijk en waarschijnlijk is?

Er is onder andere voor een bepaalde vorm van berechting gekozen omdat het in het belang van het opsporingsonderzoek is dat er duidelijkheid zou komen over het toepasselijke formele en materiële recht. Kan dit nader toegelicht worden, vragen de leden van de SP-fractie. Om welke

inhoudelijke redenen is dit besluit genomen? Waarom hecht het OM eraan dat reeds is gekozen voor de wijze van vervolging en berechting?

Inbreng van de leden van de fractie van de ChristenUnie

De leden van de ChristenUnie-fractie hebben met interesse kennis genomen van de brief van 5 juli jl. van de Ministers van Veiligheid en Justitie en van Buitenlandse Zaken over de ramp met vlucht MH17. Ook hebben ze kennis genomen van de beantwoording van de schriftelijke vragen over deze brief.

Voor de leden van de ChristenUnie-fractie is er inmiddels geen onduidelijkheid meer over de vraag wat er met vlucht MH17 is gebeurd: die is neergeschoten door een BUK-raket. Die raket kwam uit Rusland en is afgevuurd vanuit een gebied in Oekraïne dat in handen was van pro-Russische separatisten. Dat hebben de verschillende onderzoeken onomstotelijk duidelijk gemaakt. Ondanks alle pogingen van Rusland om alternatieve scenario's de wereld in te sturen, bestaat hierover geen redelijke twijfel meer. Wat nog niet duidelijk is, is wie er precies verantwoordelijk waren voor het afvuren van de raket en voor de orders om hem af te vuren. We weten ook nog niet zeker of vlucht MH17 bewust als doelwit is gekozen of dat er sprake is van een fout. Het lopende justitieel onderzoek richt zich nog op die vragen.

De kans bestaat dat hier Russische en Oekraïense verdachten uit gaan komen. De kans dat die uitgeleverd gaan worden door deze landen is erg klein. Deze landen leveren geen onderdanen uit en Rusland verzet zich om politieke redenen tegen deze rechtsgang. Het is goed dat de gekozen rechtsgang in Nederland in elk geval de mogelijkheid biedt verdachten bij verstek te berechten.

De leden van de ChristenUnie-fractie vragen zich af of er op enig diplomatiek niveau door Rusland gereageerd is op het besluit verdachten in Nederland te gaan vervolgen. Is er op enig diplomatiek niveau, officieel of officieus, contact met Rusland over de kwestie MH17 en/of over een rechtshulpverzoek? Zo ja, wat kan het kabinet hierover zeggen? Ziet het kabinet mogelijkheden om met Rusland over deze kwestie in gesprek te gaan? Zo nee, waarom niet? Zo ja, welke?

Mochten er Russische verdachten aangeklaagd gaan worden, anticipeert Nederland dan op Russische reacties? Is er een analyse van de kwetsbaarheid van Nederland, Nederlandse burgers en de Nederlandse internationale belangen tegen eventuele negatieve Russische reacties?

In de beantwoording van de vragen schrijft het kabinet dat Rusland op grond van het Verdrag tot bestrijding van wederrechtelijke gedragingen tegen de veiligheid van de burgerluchtvaart verplicht is tot het treffen van passende maatregelen ter bestraffing van zulke gedragingen. Kan Rusland hieraan gehouden worden?

Acht het kabinet het wenselijk dat sancties tegen Rusland gehandhaafd blijven tot Rusland meewerkt? Hoe groot is de bereidheid onder de EU-lidstaten inmiddels nog om de sancties tegen Rusland te handhaven of eventueel te verscherpen, mocht het onderzoek meer feiten over de Russische betrokkenheid naar boven haalt?

Inbreng van de leden van de fractie van 50PLUS

De leden van de 50PLUS-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van de antwoorden van het kabinet op de feitelijke vragen over het besluit vervolgingsmechanisme MH 17. De leden danken het kabinet voor de daarin gegeven informatie. Uit de antwoorden blijkt dat bij de vervolging en rechtspleging met name de positie van eventuele verdachten met de Russische nationaliteit problemen zal opleveren. Tegen die achtergrond zijn de leden van de fractie van 50PLUS benieuwd naar wat het kabinet bedoelt in het antwoord op vraag 3. Daarin is sprake van de mogelijkheid van nadere afspraken van de Russische Federatie in aansluiting op bestaande multilaterale rechtshulpverdragen. Graag vernemen de leden om welke afspraken het daarbij gaat en welke initiatieven op dit moment worden genomen om deze voor te bereiden.

De leden van de fractie van 50PLUS zien uit naar de parlementaire behandeling van het bilaterale verdrag tussen Nederland en Oekraïne over de verdere uitwerking en zullen daarover graag op een zo kort mogelijke termijn met het kabinet van gedachten wisselen.

Daarnaast hebben de leden van de fractie van 50PLUS nog de volgende vragen:

Zijn er voorbeelden van het overdragen van strafvervolging door een land waar een misdaad is gepleegd (Oekraïne) aan een ander land en zo ja, hoe is dat proces verlopen?

In het antwoord op vraag 36 geeft het kabinet aan dat vervolging in en door Nederland capaciteit zal vragen van het OM en andere overheidsdiensten. Kan het kabinet aangeven om welke overheidsdiensten het naast het OM gaat, wat die inspanningen precies zijn en of de huidige capaciteit van het OM en de andere overheidsdiensten voldoende is voor de uit te voeren werkzaamheden.

Uit de antwoorden op de feitelijke vragen blijkt dat de kosten voor rechtspleging door een internationaal tribunaal worden geschat op ongeveer 57 miljoen euro per jaar. De leden van de fractie van 50PLUS nemen aan dat ook de kosten van de vervolging en rechtspleging in Nederland inmiddels zijn berekend en verzoekt het kabinet daarin inzicht te geven. Kan het kabinet aangeven hoe de kosten voor nationale vervolging in Nederland zijn opgebouwd en welk deel daarvan voor rekening van Nederland komt? Is er een verdeelsleutel opgesteld voor de mate waarin de andere JIT-landen bijdragen aan de kosten? In het antwoord op vraag 53 staat dat de bijdrage van andere JIT-landen eventueel «in natura» kan worden gegeven. De leden van de fractie van 50PLUS willen graag weten waaraan daarbij wordt gedacht. Is de indruk van de leden juist dat de steun van de zogenoemde «grieving nations» en internationale organisaties als de VN en de EU niet meer dan louter symbolisch is?

Uit de tot nu toe verstrekte informatie hebben de leden van de 50PLUS-fractie geen goed beeld gekregen van de taken en samenstelling van de voorgestelde internationale klankbordgroep. Kan het kabinet daarover meer duidelijkheid bieden?

In het antwoord op vraag 44 stelt het kabinet dat eraan wordt gedacht het proces (deels) in het Engels te voeren en relevante processtukken in het Engels beschikbaar te stellen. Is dit binnen de huidige in Nederland geldende regels voor een strafproces mogelijk?

In het antwoord op de vragen 46 en 47 stelt het kabinet dat bij het bepalen van de voorkeur voor de te volgen vervolgings- en berechtingsmechanismen zowel juridische als politieke aspecten een rol hebben gespeeld. In de opsomming van relevante aspecten missen de leden van de 50PLUS-fractie de politieke aspecten. Kan het kabinet daar nader op ingaan?

Kan het kabinet aangeven welk tijdpad er op dit moment ligt voor de voorbereiding en de daadwerkelijke start van de vervolging in Nederland?

In antwoord op vraag 52 geeft het kabinet aan dat de vervolging en berechting zal plaatsvinden in een aparte (bestaande) locatie die in ieder geval voldoende ruimte moet bieden aan nabestaanden om het proces te volgen. Dat betekent dat er niet veel keuzemogelijkheden zijn. Is de keuze inmiddels gemaakt en zo niet, wanneer denkt het OM die keuze te maken?

Waarom is besloten dat Nederland de kosten van getuigenbescherming betaalt? Duidelijk is toch dat eventuele getuigen vrijwel zeker niet uit Nederland zullen komen. Is het niet logisch dat de landen waaruit eventuele getuigen afkomstig zijn, voor de kosten van getuigenbescherming zullen opdraaien?

Met verwijzing naar het antwoord op vraag 68 willen de leden van de 50PLUS-fractie graag weten of het mogelijk is dat buitenlandse advocaten buitenlandse verdachten in een Nederlandse rechtszaal kunnen bijstaan.

In het antwoord op vraag 83 geeft het kabinet niet aan wie de kosten draagt voor reis en verblijf van buitenlandse nabestaanden die hier het proces willen bijwonen. De leden van de 50PLUS-fractie willen daarom op die vraag alsnog graag een duidelijk antwoord.

Inbreng van de fractie van Forum voor Democratie

De leden van de fractie van Forum voor Democratie hebben de volgende vragen:

1. In de antwoorden van 18 augustus 2017 van het kabinet op de vragen van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken inzake het Besluit vervolgingsmechanisme MH17, stelt het kabinet dat er nooit gezegd is dat er sprake zou zijn van een non-disclosure overeenkomst tussen de JIT-landen. Toch geeft het kabinet in hetzelfde antwoord en in eerdere antwoorden op schriftelijke vragen aan dat de inhoud van de JIT-overeenkomst vertrouwelijk is. Kan het kabinet aangeven wat wordt bedoeld met vertrouwelijkheid?
2. Kan het kabinet inzicht geven in hoe deze vertrouwelijkheid gestalte krijgt?
3. Kan het kabinet inzicht geven op welke manier, schriftelijk dan wel mondeling, tot deze vertrouwelijkheid is overeengekomen?
4. Indien schriftelijke tot vertrouwelijkheid is overeengekomen, deelt het kabinet de opvatting dat dit vergelijkbaar is met een commerciële non-disclosure overeenkomst? En zo nee, waarom niet?
5. Kan het kabinet aangeven hoe de Nederlandse opvatting over de vertrouwelijkheid van de inhoud van de JIT-overeenkomst zich verhoudt tot de brief van de Australische regering, zoals verkregen door RTL Nieuws,²³ waarin wordt gesteld dat er sprake zou zijn van een non-disclosure overeenkomst gesloten tussen de JIT-landen die het landen enkel op basis van consensus toelaat om informatie te delen?

---

²³ <https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/australische-documenten-over-geheimhoudingsovereenkomst-mh17>.

6. Kan het kabinet aangeven waarom het zo lang geduurd heeft voordat er werd besloten dat de rechtszaak in Nederland zal worden gevoerd?
7. Kan het kabinet aangeven of de rechtszaak tegen de MH17-verdachten onder Nederlands recht zal plaatsvinden? Zo nee, onder welk recht dan?
8. Deelt het kabinet de opvatting dat het al dan niet toelaten of in behandeling nemen van bewijs tot een strafrechtelijk onderzoek essentieel is in elk strafrechtelijk onderzoek?
9. Deelt het kabinet de opvatting dat ontbrekend of onvolledig bewijs de uitkomst van een rechtszaak volkomen kan veranderen?
10. Deelt het kabinet de opvatting dat transparantie over het wel en niet toegelaten bewijs essentieel is in elk strafrechtelijk onderzoek?
11. Deelt het kabinet de opvatting dat ontbreken van transparantie over wel en niet toegelaten bewijs een groot risico over de kwaliteit van de rechtsgang in zich draagt?
12. Deelt het kabinet dan dus ook de opvatting dat indien in de JIT-overeenkomst zou zijn afgesproken dat Oekraïne greep heeft over het toe te laten bewijs materiaal in de strafzaak, de uitkomst van deze strafzaak bij voorbaat ondeugdelijk moet worden bevonden?
13. Kan het kabinet aangeven hoe de vertrouwelijkheid van de voorwaarden van het JIT-onderzoek zich verhoudt tot de bewijsvoering bij de berechting van mogelijke daders?
14. Kan het kabinet aangeven of er vertrouwelijk bewijsmateriaal zal worden toegelaten bij de strafzaak?
15. Welke radarbeelden zijn beschikbaar als bewijsmateriaal in het proces?
16. Kan het kabinet inzicht geven in de positie van de nabestaanden in het proces?